

DE KOLENBOER

De boerderij van Kees staat rechts van "de bakker". Met zijn brede zijgevel en een gedeelte van de voorpui die vooruitsteekt, lijkt het, alsof huis en stal met de bocht in de weg meegebouwd zijn. Het is een van de meest schilderachtige boerderijen uit ons kerkdorp. Er zit een duif op het rieten dak, als ik op de Groenendijk 2 aanklop. Ik wil een afspraak maken om een levensverhaal voor de Schakel te krijgen. Wat Kees betreft, kan het nu meteen, ook al staat het middageten te pruttelen op de gaskachel. Zijn vrouw Jo onderbreekt de schoonmaak om een bakske te zetten.

Kees den Boer doet zijn naam eer aan. Hij oefende de boerenstiel uit en was kolenboer van Oosteind.

ALS BOERENZOON

In het gezin den Boer werden 16 kinderen gedoopt en er bleven er 9 van in leven. Bovendien had moeder 3 miskramen. Kees nu was de jongste van de jongens. Hij doorliep, zoals vroeger vaak, alleen de lagere school. Op zijn 7e jaar was hij er naartoe gegaan: op zijn klompen en in een "korte" broek. Bij nadere uitleg bleek, dat die "korte" broek over de knieën hing en er werden lange kousen onder gedragen: een soort van voorloper van de bermuda en de legging; de geschiedenis herhaalt zich weer eens.

Kees heeft alle vier de onderwijzers gehad: bovenmeester G. Verhulst en de drie meesters onder hem.

Hij maakte nog net mee, dat de lagere school moderniseerde. De zusters van Dongen begonnen een aparte meisjesschool. Het klonk met enige spijt in zijn stem. Hij voelde er dan ook niks voor om naar het jongenspatronaat te gaan. Zijn ogen twinkelden, als hij vertelt: *"Ik zwierf liever langs de straat."*

Vader had 8 bunder land en pachtte er nog 6 bunder bij. Als kind werden ze ingeschakeld om te helpen. Zo was er elke dag een andere melkploeg. Die stond om 5 uur op, men tuigde de hondenkar op om de 9 koeien te gaan melken.

Om 7 uur moesten ze dan thuis zijn, want dan werd de melk opgehaald. Dat gebeurde bij toerbeurt met een stel andere boeren. Als 12-jarige mocht hij het lint in de hand nemen.

Heel de oogst was voor eigen gebruik en voor de beesten. Moeder bakte een keer per week brood voor het hele gezin. Twee keer per jaar werd er een varken van 400 pond geslacht. Piet en Kees Huyben kwamen die aan huis slachten. Als kinderen waren ze vroeg op om er getuigen van te zijn. Wie als eerste van de jeugd de kont van het varken kuste, kreeg de blaas. Zo'n gedroogde blaas met een stokje erin diende met carnaval als rommelpot.

Vader was inmiddels van de rechterkant van de bakker naar diens andere kant verhuisd (huidige bewoner: B. Mureau.) Ondanks deze verbetering kende het gezin veel armoede. Een ei op de markt in Oosterhout bracht 2½ cent op, een liter melk ongeveer 3 cent. Als 14-jarige kreeg Kees 10 cent traktement. Daar kocht hij een "brok" van.

Als 16-jarige was hij oud genoeg om het dorp te verlaten en hij ging in Dongen en Oosterhout uit. Als lekkernij werd dan een eierkoek met ijs gegeten.

Het ging altijd te voet. Vader had wel gemoderniseerd, maar met 1 fiets op 11 liefhebbers had je niet veel keus.

DE VERKERINGSTIJD

Aan het vliegveld in Gilze-Rijen heeft Kees als 22-jarige zoete herinneringen. Onderweg ontmoette een groep Oosterhoutse mannen een aantal Rijense schonen. Kees zijn oog viel op Jo de Jong, een boerendochter van 19 jaar. Het eerste half jaar was zoiets strikt geheim. Toen had Kees er knap genoeg van, trok zijn beste frak en stoute schoenen aan, hij lichtte Jo niet in, en stapte op een zondagmiddag bij huize de Jong binnen. Hij is er trouw 4½ jaar lang gekomen.

In die verkeringstijd mochten ze een keer samen op bezoek bij zus Ria. Het was toen immers de gewoonte voor alle paartjes, dat ze in en rond het huis bleven. Vaak werd er dan gerikt of buiten centje-tik gespeeld. Bij dit spel werden dan op een grote platte steen centen gelegd met de "muntkant" naar boven. Vanaf een streep in het zand werd een ijzeren bal gegooid in de richting en zo dicht mogelijk bij de steen. Lag de bal dan op armlengte, dan probeerde men die centen met de bal op zijn kant te raken, zodat deze kantelde en hopelijk met "kruis" bleef boven liggen en zo kon inrekenen. In dit mannenspel gaf Kees zijn a.s. schoonvader geen cent toe.

ALS KOLENBOER

In 1935 trouwden Kees en Jo. Er was een periode van boerenvernunft aan voorafgegaan.

In de boerderij op Groenendijk 2, waar vader eerst woonde, zat nu alleen Lauwke van Dongen en zijn vrouw nog. Lauwke verkocht kolen voor de oude Jan Snijders uit Raamsdonksveer en hij zou er nu mee ophouden. Kees was er bijna dagelijks gaan buurten gedurende 2½ jaar. Hij zag er wel een boterham in. In de crisistijd verdiende je als boer het zout in de pap nog niet.

Om nu te testen of Kees zijn handen uit zijn mouwen kon steken, had Jan Snijders op een goeie morgen een steekproef genomen. 's Morgens om half zes was hij al op de ouderlijke boerderij verschenen, terwijl moeder aan het melken was en Kees aan het "voeieren". Dit was zijn geluk. Hij huurde eerst 5 jaar het kolenbedrijf en is daarna tot de koop overgegaan. Hij werkte als een paard. De kolenafzet werd steeds groter. Zijn gebied strekte zich uit tot Chaam, Riel, Breda, Tilburg, Bezooyen en Waalwijk. Op de fiets ging hij in de zomer de bestellingen opnemen. In het najaar werden de kolen met paard en wagen bezorgd. Het ging zo goed, dat Kees een knecht in dienst nam. Als de wagons kolen voor het stookseizoen op het spoor van Waspik gereed stonden, werkte Kees met een stel knechts een week lang dag en nacht door om ze op tijd gelost te krijgen.

Ondertussen waren Jo en Kees moeder en vader geworden van 8 kinderen. Wat hadden ze het een stuk beter dan vroeger. De jongens leerden op hun beurt van vader het lint in de hand te nemen. Er werd een tweede span paarden en een tweede kolenkar aangeschaft.

Later werd dit een vrachtwagen. Tijdig schakelde ze ook over op olie en gas. Van de winst kon Kees telkens een bunder land en een koe kopen. De kolenboer werd weer zandboer. Op 60-jarige leeftijd stopte hij met werken. Twee van zijn jongens, Jan en Walter, gingen door met boeren en steenkolen verkopen.

De zakelijke voorzichtigheid die Kees in het praten over het kolentijdperk aan de dag legde, maakt nu weer plaats voor boerenduidelijkheid en gulle lach.

Kees is nu 83 en Jo 80. Ze wonen gezellig in hun schilderachtige boerderij. *"Ik ben hier ingetrouwd en wil er liever in de kist uitgedragen worden."* Na 2 uur babbelen, laat Kees duidelijk merken, er toch honger van gekregen te hebben. We nemen gehaast afscheid.